

Twórczość malarska Bernarda Bellotta we Włoszech*

Urodzony w Wenecji 29 maja 1722 r. Bellotto otrzymał na chrzcie imiona Bernardo Francesco Paolo Ernesto. Jego rodzice to Lorenzo Bellotto i Fiorenza Domenica Canal, córka scenografa i wykonawcy dekoracji teatralnych Bernarda Canala. Bratem matki był Giovanni Antonio Canal zw. Canalettem (1697–1768), znany malarz i rysownik. Artysta ten, zanim dał się poznać jako autor wedut, przez kilka lat wspólnie z bratem Cristoforem pomagał ojcu malować teatralne dekoracje¹. W pracowni wuja Bellotto uczył się zawodu w latach 1736–1743. Początkowo młody adept sztuki zgłębiał tajniki rysunku i malarstwa, aby z czasem zacząć wykonywać wstępne szkice na potrzeby kompozycji przygotowywanych przez mistrza, wreszcie malować niektóre partie na jego obrazach². Na rysunkach Bellotta wykonanych podczas nauki można odnaleźć te same ujęcia budynków, ulic, kanałów, które widnieją na obrazach Canala. Bez wątplenia to również wuj, sam chętnie korzystający z *camera obscura*, zachęcił siostrzeńca do posługiwania się tym urządzeniem pozwalającym na oddawanie poprawnych proporcji budynków i innych obiektów, jak i na korygowanie widoków perspektywicznych³. W okresie spędzonym w warsztacie Canala młody Bellotto zobaczył także, jak przydatne w promowaniu twórczości artystycznej mogą być ryciny powtarzające oryginalne kompozycje malarskie⁴.

Bellotto tak dobrze opanował technikę stosowaną przez wuja i naśladował jego styl, że w wielu wypadkach wręcz utrudnia to rozróżnianie dzieł obu malarzy⁵. Dodatkowych kłopotów przysparza fakt, że Bellotto od momentu opuszczenia pracowni Canala, podpisując własne obrazy, używał też przydomku wuja,

* Niniejszy esej to nieco zmieniona wersja tak samo zatytułowanego tekstu w jęz. niem., zamieszczonego w katalogu wystawy *Zauber des Realen. Bernardo Bellotto am sächsischen Hof* w Gemäldegalerie Alte Meister w Dreźnie. Zob. Badach 2022.

¹ Kowalczyk 2016, s. 15.

² Kozakiewicz 1972, t. 1, s. 18.

³ Wagener 2014, s. 115.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Kozakiewicz 1972, t. 1, s. 15; Succi 2011, s. 20–21.

1. Bernardo Bellotto
Arsenał w Wenecji
ok. 1743

jak np.: *BERNARDO BELLOTTO / DETTO / CANALETTO / E. ANNO. 1747. / IN DRESDEN*⁶. Taka forma – podkreślająca bliskie relacje ucznia i nauczyciela – mogła również zwracać uwagę potencjalnych nabywców na prace młodego twórcy⁷.

W wieku 16 lat Bernardo Bellotto został przyjęty do Fraglia dei Pittori (Bractwa Malarzy), w którego spisach figurował do 1743 r. Przyjęcie do stowarzyszenia zapewniło mu samodzielność zawodową i umożliwiło sprzedaż własnych prac. To właśnie zapisy w rejestrze Fraglia – podobnie jak zespół wczesnych rysunków artysty zachowany w Hessisches Landesmuseum w Darmstadt – są źródłami najbardziej pomocnymi w identyfikacji wczesnych dzieł artysty⁸. Na początkującego malarza zwrócił uwagę w swoim dzienniku antykwarisz i grafik George Vertue, który odnotował, że artysta, nazywany przez niego Bellottem młodszym, zrobił znaczne postępy i stopniowo rozwija swój talent⁹.

Bellotto za przykładem wuja uwieczniał wszystkie najbardziej charakterystyczne miejsca Wenecji. Widoki obszaru Basenu Świętego Marka, wypełnionego licznymi statkami, pozwalały na pokazanie źródła bogactwa i pozycji międzynarodowej Wenecji – floty handlowej i wojennej. Potęga polityczna i militarna miasta została też silnie zaakcentowana w widokach *Arsenał w Wenecji* (il. 1) oraz *Piazzetta w kierunku północnym* (oba w National Gallery of Canada w Ottawie). Przy bramie prowadzącej do Arsenału dostrzec można dwie potężne figury lwów, przetransportowane tutaj z Aten, a przypominające o podboju przez Republikę Wenecką Morei (obecnie Peloponez) podczas wojny w latach 1684–1699. Przed fasadą budynku stały także marmurowe figury przedstawiające mitycznych bogów¹⁰.

⁶ Sygnatura umieszczona na obrazie *Widok Drezna z prawego brzegu Łaby, z budowanym mostem Augusta*, 1747 r. – za: Henning 2011, s. 104. Zob. także: Succi 2011, s. 18.

⁷ Henning 2011, s. 14. O okolicznościach łączenia z Bellottem przydomka Canaletto szeroko pisze Kozakiewicz 1972, t. 1, s. 55–57.

⁸ Succi 2011, s. 21.

⁹ Za: *ibidem*, s. 18.

¹⁰ Bellotto 2001, s. 70 (B.A. Kowalczyk).

2. Bernardo Bellotto
Widok Piazzetty w stronę Biblioteki
 1740–1741

—
 THE CASTLE HOWARD COLLECTION, YORK

Canale Grande to również często ukazywana przez artystów część Wenecji. Bellotto malował widoki głównej arterii miasta z perspektywy jednego z brzegów (*Canale Grande z kościołem Santa Maria della Salute od strony Santa Maria del Giglio*; nr kat. XX) albo któregoś mostu. W tym drugim wypadku woda – jako główny bohater dzieła – wypełniała jego większą część (np. w *Widoku Canale Grande od Palazzo Foscari do kościoła Carita*, *Widoku Canale Grande od Palazzo Flangini do Palazzo Vendramin Calergi*, *Widoku Canale Grande z kościołem Santa Croce* czy *Widoku Ponte Rialto z pałacem Kamerlingów*). Malarz pokazywał miejsca odwiedzane zarówno przez dostojników państwowych, urzędników, jak i zagranicznych turystów (*Widok Piazzetty z Pałacem Dożów*; *Widok Piazzetty w stronę Biblioteki*, **IL. 2**), a także rzadziej uczęszczane placówki i zaułki, gdzie można spotkać również interesujące gmachy publiczne i kościoły (*Widok Rio dei Mendicanti i Scuola di San Marco*, *Widok kościoła Santa Maria dei Miracoli i apsydy kościoła Santa Maria Nova*, *Widok kościoła i placu Santa Maria Formosa*, *Widok Campo Santi Giovanni e Paolo*).

Podobnie jak inni twórcy weneccy Bellotto dokumentował święta i uroczystości oficjalne Serenissimy. W latach 1739–1740 dla upamiętnienia wizyty w Republice Fryderyka Chrystiana, syna króla Polski i elektora

2. Bernardo Bellotto
Widok Canal Grande z Santa Maria della Salutei Dogana od strony Santa Maria del Zobenigo
 ok. 1743

—
 THE J. PAUL GETTY MUSEUM, LOS ANGELES, 91.PA.73